

Warszawa, 14 czerwca 2016 roku

Autoreferat

1. Imię i Nazwisko

Dr Danuta Gibas-Krzak

2. Wykształcenie, posiadane dyplomy, stopnie naukowe

Jestem absolwentką Teatrolologii na Uniwersytecie Jagiellońskim. Zwieńczeniem studiów było uzyskanie w 1991 roku tytułu magistra. Następnie moje zainteresowania badawcze zaczęły koncentrować się wokół problematyki związanej z bezpieczeństwem międzynarodowym i integracją europejską. W 2003 roku odbyłam Podyplomowe Studia Integracji Europejskiej i Bezpieczeństwa Międzynarodowego w Wojskowej Akademii Technicznej w Warszawie. Studia zakończyłam obroną pracy dyplomowej, która dotyczyła relacji polsko-ukraińskich pt. *Ukraina między Rosją a Polską*, napisanej pod kierunkiem dr. Józefa Tymanowskiego. W następnym roku publikacja ta została wydana przez Wydawnictwo Adam Marszałek w Toruniu. Zainteresowania w obszarze stosunków międzynarodowych kontynuowałam, podejmując w latach 2003-2006 studia doktoranckie w Akademii Humanistycznej im. Aleksandra Gieysztora w Pułtusku na Wydziale Nauk Politycznych. 13 maja 2007 roku uzyskałam stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie nauki o polityce, który został mi nadany na podstawie rozprawy doktorskiej pt. *Serbsko-albański konflikt o Kosowo w XX w. Uwarunkowania – przebieg – konsekwencje*. Praca została napisana pod kierunkiem prof. dr. hab. Adama Koseskiego. Jej recenzentami byli: prof. dr hab. Mieczysław Tanty, dr hab. Jerzy Jackowicz oraz dr hab. Adrienne Körmeny.

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych

Od 2008 do 2010 roku byłam zatrudniona na stanowisku adiunkta w Instytucie Nauk Społecznych w Akademii Podlaskiej w Siedlcach. Następnie w latach 2010-2014 pracowałam jako adiunkt w Katedrze Badań nad Konfliktami i Pokojem na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Szczecińskiego. Od 2014 roku

jestem zatrudniona na stanowisku adiunkta w Instytucie Nauk Politycznych i Bezpieczeństwa w Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie.

4. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2003, Nr 65, poz. 595 ze zm.)

Zgodnie z art. 16 ust 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2003, Nr 65, poz. 595 ze zm.) jako osiągnięcie stanowiące podstawę ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego wskazuję przedsięwzięcie zatytułowane: *Bośnia i Hercegowina: determinanty dziejów. Pomiędzy Serbami, Chorwatami a supremacją Muzułmanów*. Książka ukazała się w 2016 roku nakładem Wydawnictwa AJD im. Stanisława Podobińskiego w Częstochowie.

Omówienie celu naukowego ww. pracy i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania

Wskazana jako osiągnięcie naukowe monografia powstała jako wynik badań podjętych przeze mnie w ośrodkach naukowych na Bałkanach - w Bośni i Hercegowinie, Serbii oraz Chorwacji. U podstaw procesu badawczego, który został zainicjowany kilka lat temu, leżało moje zainteresowanie zmianami etnicznymi i politycznymi, zachodzącymi na obszarze Półwyspu Bałkańskiego, a zwłaszcza na terytorium Bośni i Hercegowiny. Transformacje te miały następnie wpływ na procesy i stan bezpieczeństwa Starego Kontynentu oraz kształt systemów politycznych państw powstałych po rozpadzie Jugosławii.

Analiza złożoności procesów narodotwórczych pozwoliła na wyciągnięcie wstępnych wniosków i postawienie podstawowych pytań badawczych, które na tym etapie dociekań sprowadzały się do skonstruowania koncepcji i planu badań oraz określenia cezury czasowej, zamykającej się w ramach chronologicznych, początkowych, wyznaczonych na XII wiek, kiedy powstało królestwo bośniackie i końcowych, które stanowi 2016 rok, gdy Bośnia i Hercegowina stała się krajem kandydującym do Unii Europejskiej.

Struktura pracy wspiera się na sześciu rozdziałach. Głównym jej problemem badawczym stało się przedstawienie uwarunkowań politycznych, geopolitycznych, historycznych, etnicznych i religijnych kształtowania się dziejów Bośni i

Hercegowiny; celem - zaprezentowanie rozwoju idei państwa wieloetnicznego na tym terytorium oraz dokonanie analizy przyczyn upadku tej koncepcji. Zawarte w problemie badawczym główne uwarunkowania funkcjonowania Bośni i Hercegowiny jako odrębnej jednostki politycznej, pozwoliły na postawienie zasadniczego pytania badawczego, które brzmi: Jakie czynniki wpłynęły na upadek koncepcji państwa wieloetnicznego w Bośni i Hercegowinie, począwszy od średniowiecza do czasów współczesnych? Proces badawczy umożliwił sformułowanie następującej hipotezy naukowej: Średniowieczna Bośnia i Hercegowina stanowiła swoisty fenomen wśród ówczesnych monarchii stanowych jako państwo, na którego terytorium współżyły narody o odmiennej religii i kulturze. Pozwalało to sądzić, że dalszy rozwój państwowości będzie przebiegał bez negatywnych zjawisk, które były udziałem ówczesnych monarchii feudalnych. Procesom historycznym, związanym z konfliktami najpierw królestwa bośniackiego, następnie innych państw bałkańskich, ingerencją mocarstw, a także Kościoła katolickiego, towarzyszyło powstanie negatywnych zjawisk, które miały decydujący wpływ na kształtowanie się nowoczesnego państwa multietnicznego. Procesy te z każdym wiekiem pogłębiały się, a wraz z utratą suwerenności państwa doprowadziły do licznych podziałów w społeczeństwie. Na kanwie prowadzonych rozważań wydaje się, że jedną z głównych przyczyn, która uniemożliwiła wykształcenie się wieloetnicznej społeczności na terytorium Bośni i Hercegowiny, stała się postępująca w poszczególnych okresach historycznych dominacja ludności muzułmańskiej (Boszniacy).

Rezultaty badań

Problematyka, będąca przedmiotem moich rozważań, jest zagadnieniem wieloaspektowym, zróżnicowanym i poznawczo nowym w polskiej i światowej literaturze. Do tej pory nie była prezentowana szerzej w opracowaniach z dziedziny nauk politycznych. Można ją analizować na wielu płaszczyznach, w tym: politologicznej, historycznej, socjologicznej i geograficznej.

Interdyscyplinarne podejście do badanego zjawiska oraz rozległość zamierzenia badawczego pozwoliły na zastosowanie różnych metod badawczych, dzięki którym zweryfikowałam ustaloną hipotezę.

W pracy wykorzystałam metody: dedukcyjną, porównawczą, syntezy, metodę właściwą dla nauk historycznych, geograficzną, progresywną i retrogresywną.

Pierwszą wykorzystałam przede wszystkim w trakcie określania, jaki charakter miała bośniacka państwowość i jakie czynniki wpłynęły na kształtowanie się systemu politycznego na tym terytorium. Miała ona także istotne znaczenie dla opisu sytuacji politycznej na Bałkanach, jaka wystąpiła po zakończeniu II wojny światowej, kiedy republika Bośni i Hercegowiny uzyskała możliwość rozwoju społeczeństwa wieloetnicznego w ramach Federacyjnej Ludowej Republiki Jugosławii (od 1963 r. Socjalistycznej Federacyjnej Republiki Jugosławii). Dedukcję zastosowałam głównie do nakreślenia charakteru cech i zdarzeń, jak również zależności występujących między nimi. Dzięki tej metodzie można było sformułować logiczne wnioski, dotyczące procesów narodowościowych i etnicznych zachodzących na eksplorowanym terytorium, w kontekście uwarunkowań politycznych. Pozwoliła ona również na wytyczenie dalszych kierunków badań naukowych.

Metoda porównawcza została wykorzystana przeze mnie jako element pomocniczy, który miał istotne znaczenie w procesie formułowania wniosków o charakterze wstępnym, aby w fazie końcowej przeprowadzić właściwy proces weryfikacji źródeł. Zastosowałam również metodę syntezy, która posłużyła do postawienia twierdzeń o charakterze ogólnym. Użycie tej metody było konieczne, aby zakończyć kolejne etapy badań i uzasadnić przedstawioną hipotezę.

W pracy wykorzystałam także metodę właściwą dla nauk historycznych. Pozwoliła ona na przedstawienie dziejów politycznych Bośni i Hercegowiny w porządku chronologicznym. W przygotowaniu pracy użyteczna okazała się ponadto metoda geograficzna, która ułatwiła wykazanie zależności przyczynowo-skutkowych między położeniem geograficznym a zdarzeniami oraz progresywna (dzięki której możliwe było prognozowanie), a także retrogresywna, która ułatwiła analizę wydarzeń historycznych w odniesieniu do bieżącej sytuacji. Poczynione ustalenia w wyniku analizy pozwoliły na potwierdzenie przedstawionej hipotezy.

Poza wyżej wymienionymi metodami sięgnęłam do technik badawczych, a mianowicie badań dokumentów oraz analizy i krytyki piśmiennictwa. Pierwsza z nich była niezbędna do selekcji materiałów źródłowych. Z kolei analiza posłużyła do przeprowadzenia ich oceny i interpretacji. Kwerenda źródeł, w tym archiwalnych oraz ich krytyczna ocena, pozwoliły na chronologiczne i rzeczowe uporządkowanie najważniejszych faktów, a następnie na wyciągnięcie właściwych wniosków.

Dzięki zastosowaniu ww. metod i technik badawczych w pierwszej fazie badań ustaliłam, że przełomowe znaczenie w dziejach Bośni i Hercegowiny miała

okupacja turecka. Jej efektem było pojawienie się trzeciego istotnego podmiotu polityczno-etnicznego, obok Serbów i Chorwatów, jakim była społeczność muzułmańska. Do czasów najazdu Osmanów wpływy islamu na obszarze Bośni były znikome, a ludność muzułmańska nie była prężnie rozwinięta. Dzięki postępom w procesie islamizacji, zdobyła jednak wysoką pozycję polityczno-społeczną, wykorzystując przywileje nadawane przez Turków, które były niedostępne dla chrześcijańskiej społeczności milletów. Doszło przy tym do wykształcenia się elit muzułmańskich możnowładców (begów), którzy zastąpili średniowiecznych feudałów. Po upadku Imperium Otomańskiego na obszarze dawnego wilajetu istniała już silna muzułmańska wspólnota religijna, która zaczęła domagać się praw narodowych, zapominając o swoim słowiańskim rodowodzie.

Dalsza eksploracja tej problematyki doprowadziła do konstatacji, że w okresie panowania austro-węgierskiego większość wyznawców islamu konsolidowała budowę odrębnej tożsamości, kładąc nacisk na jej religijną eksplikację. W szerokim zakresie odwoływano się do historii Bośni i Hercegowiny, co sprzyjało tworzeniu się mitów o bogomilskim pochodzeniu begów, doprowadzając do falsyfikowania dziejów. W czasie okupacji austriackiej nie nastąpiło istotne zbliżenie stanowisk między grupami etnicznymi, które mogłoby dać gwarancję rozwoju państwa wielokulturowego. Fakt silnej artykulacji tożsamości narodowej, dokonywany przez trzeci podmiot, jakim byli Muzułmanie, intensyfikował procesy dyferencjacji społeczeństwa.

Na podstawie prowadzonych badań sformułowałam kolejne wnioski, które dotyczyły wzrostu znaczenia politycznego Muzułmanów w okresie dwudziestolecia międzywojennego. Z kół tej wspólnoty wychodziły najsilniejsze tendencje do uzyskania przez Bośnię i Hercegowinę autonomii, ale wystąpiły też tendencje rozłamowe. Zwrócenie się przez środowisko autonomistów do Adolfa Hitlera z postulatem powołania do życia państwa Bośni i Hercegowiny pod niemieckim patronatem, świadczyło o chęci rozbijania koherencji prowincji, w której najlepszymi obywatelami, zgodnie z rasistowską ideologią, mieli być wyznawcy islamu, jako kontynuatorzy aryjskiej tradycji. W ten sposób Muzułmanie po raz kolejny udowodnili, iż historia była przez nich traktowana przedmiotowo jako narzędzie służące do zdobycia supremacji na tym obszarze.

Po II wojnie światowej, dzięki wykorzystaniu instrumentów polityki narodowościowej, prowadzonej przez komunistów, doszło do ustanowienia narodu

muzułmańskiego. Stanowiło to ewenement na skalę światową, a wyznawcy islamu zyskali możliwość rozwoju i emancypacji. Dalsze moje eksploracje wykazały, że próby współdziałania społeczności wieloetnicznej w okresie funkcjonowania państwa komunistycznego przynosiły zadawalające rezultaty, a przywiązanie do lokalnych wartości dawało nadzieję na rozwój państwa opartego na zasadach wielokulturowości.

W toku postępowania badawczego ustaliłam następnie, że legitymizowanie społeczności muzulmańskiej jako narodu wywoływało wiele polemik wśród narodów federacji. Do dziś aktualne pozostaje pytanie, czy w ogóle jest możliwe skonstruowanie modelu narodu bośniackiego i czy Muzułmanie mogą być uznani za naród? W przyjętej przeze mnie konceptualizacji ustaliłam, że powstanie tej nacji należy raczej interpretować jako *sztuczną kreację*, która miała służyć celom politycznym, przyjętym przez przywódców komunistycznych, a przede wszystkim osłabieniu nacjonalizmów: serbskiego i chorwackiego. Tak prowadzona polityka spowodowała jednak dalsze podziały w społeczeństwie Bośni i Hercegowiny. W moim przekonaniu - interpretacja dziejów w wydaniu boszniackim spowodowała umacnianie się fałszywych z punktu widzenia naukowego tez, odnoszących się do tradycji narodowej, zgodnie z którą mahometanie mają być potomkami bogomilów. Niebezpiecznym precedensem stało się uznanie tożsamości narodowej opartej na religii przez świat nauki. W ten sposób utrwały się procesy falsyfikacji i mitologizacji dziejów, doprowadzając do ich zakodowania w świadomości pokoleniowej mieszkańców tego młodego państwa.

Podczas wojny domowej związanej z rozpadem federacyjnej Jugosławii rozpętała się prawdziwa „wojna wszystkich ze wszystkimi”, która urosła do rangi „wojny kultur”. Podjęte badania doprowadziły do wniosku, że czynnik muzulmański wpływał na eskalację tych antagonizmów, powodując, iż działania wojenne przedłużały się aż do fizycznego i psychicznego wyczerpania się sił walczących.

Po zakończeniu wojny domowej i ustanowieniu ładu daytońskiego, procesy związane z supremacją Muzułmanów zaczęły się konsolidować. Uzyskali oni jeszcze większą asertywność poprzez zmianę etnonimu na *Boszniak*, co podkreśliło ich związki z obszarem Bośni i Hercegowiny. Szczególnie niebezpieczne dla struktur państwa okazało się również zjawisko korupcji liderów politycznych, zwłaszcza tych, którzy uchodzili za orędowników demokracji (charakterystyczne dla partii wodzowskich). Wydaje się jednak, że polityzacja, korupcja i nepotyzm w

środowisku Muzułmanów przybrały największe rozmiary. Jedną z ważnych dla systemu politycznego państwa konsekwencji zdominowania sceny politycznej przez elity muzułmańskie stał się rozwój sekt wahhabickich oraz komórek terrorystycznych. Dzięki przeprowadzonym badaniom ustaliłam, iż na obszarze Bośni i Hercegowiny najprawdopodobniej działają komórki terrorystyczne, które stanowią część bazy globalnego dżihadu. Umożliwia ona werbunek terrorystów-ochotników, którzy zagrażają Europie Zachodniej. Warto zauważyć, że jeden z ostatnich, niezwykle groźnych dla cywilizacji chrześcijańskiej ataków, zamach na paryską redakcję „Charlie Hebdo” (7 stycznia 2015 roku), został przeprowadzony z użyciem broni pochodzącej z magazynów, które znajdowały się w Bośni i Hercegowinie.

We wnioskach końcowych podkreśliłam, że postępująca supremacja społeczności muzułmańskiej może stanowić zagrożenie dla bezpieczeństwa w tej części Starego Kontynentu ze względu na występujące tendencje panislamskie. Sprzyjają one rozwojowi fundamentalizmu religijnego i związanych z nim niebezpieczeństw (terroryzm), natomiast korupcja elit politycznych, w tym przede wszystkim muzułmańskich, doprowadza do degeneracji systemu politycznego państwa. Do tej pory w politologicznej literaturze przedmiotu nie analizowano dziejów Bośni i Hercegowiny w ujęciu wieloaspektowym, jaki proponuję w mojej pracy, pokazując, iż głównym zagrożeniem dla budowy wieloetnicznego państwa jest dominacja Muzułmanów, a nie serbskie lub chorwackie tendencje dezintegracyjne.

Efekty badań dowiodły także, że wieloetniczność i multikulturalizm mogą stać się czynnikiem destrukcyjnym w państwie. Przy czym istnieje szansa na odrodzenie się idei wielokulturowości, pod warunkiem, iż trzy narody konstytutywne: Serbowie, Chorwaci i Boszniacy dojdą do porozumienia i zrezygnują z etnokracyjnego modelu sprawowania władzy. Wyniki moich eksploracji mogą zostać wykorzystane w celu podjęcia dalszych studiów nad modelem współpracy mniejszości i grup etnicznych w państwie o charakterze wielokulturowym i wieloetnicznym. Synergiczne współdziałanie wszystkich tych grup powinno doprowadzić do zniwelowania wielu konfliktów etnicznych oraz ich ognisk zapalnych. Wydaje się to być szczególnie ważne w kontekście zagrożeń dla bezpieczeństwa Starego Kontynentu oraz występującego w Europie kryzysu idei multikulturowości, wzmacnianego kryzysem imigracyjnym. Warto podkreślić, że

bośniacki przykład budowy społeczeństwa wielokulturowego, z jego zjawiskami zarówno negatywnymi, jak i pozytywnymi, mógłby stanowić jedno z rozwiązań, pomocnych w procesie zwalczania szeregu nieprawidłowości, które występują podczas budowy państw o charakterze wielonarodowym.

5. Pozostałe obszary zainteresowań naukowych i osiągnięcia naukowo-badawcze w tym zakresie

Po uzyskaniu stopnia doktora nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce w Akademii Humanistycznej im. Aleksandra Gieysztora w Puławach moje zainteresowania naukowe koncentrowały się wokół czterech obszarów badawczych.

Pierwszy z nich dotyczył wcześniejszych zainteresowań, stanowiąc kontynuację badań prowadzonych przed uzyskaniem stopnia doktora. Dotyczyły one stosunków politycznych w Europie Wschodniej, zwłaszcza w odniesieniu do polityki zagranicznej Rosji i Ukrainy. Wyniki tych badań doprowadziły do wniosków, potwierdzających wcześniej założoną tezę o odbudowywaniu wpływów przez Federację Rosyjską na obszarze Wspólnoty Niepodległych Państw. Wskazały jednocześnie, iż Polska powinna zwiększyć swoje wysiłki dyplomatyczne w celu integracji Ukrainy ze strukturami euroatlantyckimi, odgrywając rolę jej ważnego partnera strategicznego, którym zresztą formalnie pozostaje od 1991 r. Efektem mojej pracy, w tym obszarze badawczym, było m. in. opublikowanie następujących artykułów: *Świat w polityce zagranicznej Federacji Rosyjskiej*, „Kwartalnik Bellona” nr 4/2010; *Konflikt o Nadniestrze – zagrożenie Starego Kontynentu*, „Kwartalnik Bellona” nr 2/2009 oraz *Polsko-ukraińskie partnerstwo polityczne – przeszłość, teraźniejszość i przyszłość (1991-2009)*, „Doctrina” nr 6/2009.

Głównym kierunkiem mojej eksploracji naukowej stał się obszar Półwyspu Bałkańskiego. Ta tematyka, stanowiąca najważniejszy kierunek moich zainteresowań, była przeze mnie analizowana dwufazowo. Z jednej strony zajęłam się problematyką konfliktów narodowościowych i etnicznych na Bałkanach, z drugiej natomiast ich wpływem na dynamikę procesów transformacji systemowej państw postjugosłowiańskich. Badania potwierdziły, że Bałkany stanowią obszar konfliktogenny. Należy on do najbardziej niestabilnych regionów na Starym Kontynencie, który może stać się *zapalnikiem* nowych antagonizmów, powodujących możliwość zainicjowania szerszego konfliktu na skalę międzynarodową. Potwierdziły one główną tezę, że konflikty narodowościowe i

etniczne na Bałkanach nie wygasły po zimnej wojnie, lecz znajdują się w fazie *uśpienia*, w każdej chwili grożąc nowym wybuchem w *bałkańskim kotle*. Ponadto w toku prowadzonych eksploracji wykazałam, że stanowią one *fenomen* wynikający z uwarunkowań międzynarodowych i czynników geopolitycznych, a rola graczy międzynarodowych (mocarstw) nabiera coraz większego znaczenia. Mozaika kulturowo-religijna zdeterminowana jest przez występujący na tym obszarze rozłam religii chrześcijańskiej z najbardziej wysuniętym na zachód punktem zasięgu prawosławia, znajdującym się najbliżej Watykanu oraz fakt, iż terytorium to stanowi najkrótszy szlak bezpośredniego przedostawiania się islamu na Stary Kontynent. Ponadto, istniejące na Bałkanach antagonizmy etniczne, narodowościowe i kulturowe sprzyjają nie tylko reanimacji nacjonalizmów, ale prowadzą do destabilizacji systemów politycznych państw postjugosłowiańskich, utrudniając w znacznym stopniu ich integrację ze strukturami euroatlantyckimi.

W trakcie badań udowodniłam, iż na kształtowanie się systemów politycznych wpływ miały *sensu largo* czynniki historyczne, geopolityczne i etniczne, zwłaszcza relacje z mniejszościami etnicznymi, które w dalszym ciągu stanowią faktor sprzyjający rozwojowi procesów dezintegracyjnych w nowo powstałych po zimnej wojnie państwach.

Na gruncie eksplorowanej przeze mnie tematyki bałkańskiej podjęłam się także badań nad studiami polemologicznymi - szerzej nieznaną w polskiej nauce problematyce, związanej z badaniami zjawiska wojny i pokoju. Polemologia, którą należy uznać za ważną poznawczo dziedzinę nauki, rozwija się w sposób dynamiczny w wielu ośrodkach Europy Zachodniej, natomiast w Polsce zaczyna się dopiero zakorzeniać ze względu m.in. na brak tekstów kanonicznych. Konceptualizacja problematyki polemologicznej na obszarze Bałkanów, wykazała, że istotnym zagrożeniem płynącym z tego regionu dla bezpieczeństwa Europy są: terroryzm motywowany fundamentalizmem religijnym, przestępczość zorganizowana oraz powiązania elit politycznych ze światem przestępczym. Co więcej, połączyłam specyfikę badań polemologicznych ze zjawiskami asymetryczności, co pozwoliło na pogłębienie analizy obszaru Bałkanów w kontekście nie tylko konfliktów etnicznych, ale także działań wojennych, poczynając od wojen bałkańskich (1912-1913) po wojnę domową w byłej Jugosławii (1991-1995), wskazując na rolę czynników historycznych i geopolitycznych w ich rozwoju. Eksploracja podjęta w ośrodkach naukowych w Serbii, Chorwacji oraz Bośni i

Hercegowinie zwróciła uwagę na charakterystyczną pozycję geopolityczną Bałkanów. Wyznaczona przez ich położenie w znaczącym pod względem strategicznym obszarze *rimlandu* (obszar krańcowy), sprawia, że decydujący wpływ na losy tego terytorium mają *aktorzy zewnętrzeni*, którzy usiłują realizować własne interesy strategiczne. O obecnej sytuacji geopolitycznej Półwyspu Bałkańskiego decydują determinanty globalne (światowe), kontynentalne (europejskie) oraz regionalne (bałkańsko-panońskie). Na odrębność tego regionu wpływ mają wyraźne podziały, przeciwieństwa, permanentne roszczenia terytorialne, rozbieżne strefy interesów, ingerencja wielkich mocarstw, polaryzowanie ekonomiczne, dualizm *łączenia i rozciągania się* oraz *izolowania i oddzielania*, które generują występowanie zjawisk asymetrycznych na tym obszarze. W przyjętej konceptualizacji tego obszaru badawczego dążyłam do opracowania wstępnych zasad metodologii badań nad zjawiskami asymetrycznymi, korzystając w szerokim zakresie z dorobku nauk politycznych. Najważniejszym efektem tej eksploracji było wydanie monografii pt. *Południowosłowiańska mozaika. Charakterystyka geograficzno-polityczna państw postjugosłowiańskich* (współautor: A. Krzak), która ukazała się w 2010 roku w Szczecinie oraz dwóch monografii zbiorowych pod moją redakcją zatytułowanych: *Asymetryczne Bałkany. Działania asymetryczne, militarne i polityka bezpieczeństwa na Półwyspie Bałkańskim w XX i XXI wieku. Materiały i Studia*, pod red. D. Gibas-Krzak, Częstochowa 2015 oraz *Konflikty militarne i niemilitarne na Bałkanach w XX i XXI wieku w perspektywie polemologicznej*, pod red. D. Gibas-Krzak (współautor A. Krzak), Szczecin–Warszawa 2013.

Wynikiem podejmowanych w tym zakresie badań są również publikacje artykułów w języku polskim i angielskim: *Rozwiązać kosowski węzeł*, „Bezpieczeństwo. Teoria i Praktyka”, nr 1-2/2008; *Tendencje separatystyczne na Bałkanach*, „Kwartalnik Bellona” nr 3/2009; *Separatyzm w Serbii, Albanii i Mołdawii*, [w:] *Problemy bezpieczeństwa wewnętrznego i bezpieczeństwa międzynarodowego*, pod red. K. M. Księżopolski, Warszawa 2009; *Wojny bałkańskie 1912-1913 przyczyną rozwoju nacjonalizmu „gorącego” na Bałkanach w XX wieku. Zarys problemu*, „Balcanica Posnaniensia. Acta et Studia” nr XIX, 2012; *Geopolitical determinants of Macedonia as part of the Balkan instability. Outline of the problem*, „Politeja”, number 30 (4/2014); *Contemporary terrorism in the Balkans. A real threat to security in Europe*, „The Journal of Slavic Military Studies”, Vol. 26, nr 2, April-June 2013.

Problematyka związana z tym obszarem badawczym była przeze mnie prezentowana na licznych konferencjach o charakterze ogólnopolskim i międzynarodowym. Do najważniejszych z nich zaliczam:

- Ogólnopolską Konferencję Naukową *Bośnia i Hercegowina 15 lat po Dayton. Przeszłość, teraźniejszość, przyszłość*, którą zorganizowano na Uniwersytecie Łódzkim, 9-10 grudnia 2010 roku. Podczas tej konferencji wygłosiłam referat zatytułowany *Bośnia i Hercegowina – upadek idei państwa multietnicznego na przełomie XX i XXI wieków. Zarys problemu*;

- Ogólnopolską Konferencję Naukową *Poznać Bałkany*, zorganizowaną w maju 2011 roku na Uniwersytecie im. M. Kopernika w Toruniu. Podczas tej konferencji przedstawiłam referat zatytułowany *Terroryzm i radykalny islam - zagrożeniem dla wieloetnicznej Bośni i Hercegowiny*;

- Ogólnopolską Konferencję Naukową *Bałkany na przełomie XX i XXI wieku* zorganizowaną na Uniwersytecie Łódzkim w dniach 8-9 grudnia 2011 roku. Podczas tej konferencji wygłosiłam referat zatytułowany *Terroryzm islamski na Bałkanach Zachodnich jako konsekwencja rozpadu Jugosławii w świetle najnowszych badań naukowców bałkańskich i zachodnich. Zarys problemu*;

- Międzynarodową Konferencję Naukową, *Służby specjalne w systemie bezpieczeństwa państwa*, przygotowaną przez Katedrę Badań nad Konfliktami i Pokojem Uniwersytetu Szczecińskiego w dniach 24-25 kwietnia 2012 roku. Podczas tej konferencji zaprezentowałam referat zatytułowany *Radzieckie służby specjalne na Bałkanach w dwudziestoleciu międzywojennym. Zarys problemu*;

- II Ogólnopolski Kongres Politologii zorganizowany na Wydziale Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM, w dniach 19-21 września 2012 roku. Podczas kongresu aktywnie uczestniczyłam w panelu *Konflikty militarne i niemilitarne na Bałkanach w XX i XXI wieku. Perspektywa polemologiczna*. Podczas panelu wygłosiłam referat zatytułowany *Polemologia wobec wojen na Bałkanach w XX i XXI wieku*;

- Międzynarodową Konferencję *XII Balcanicum. U źródeł współczesnych konfliktów na Bałkanach. Wojny bałkańskie 1912-1913 i ich skutki* zorganizowaną w Poznaniu w dniach 27-28 września 2012 roku. Podczas tej konferencji wygłosiłam referat zatytułowany *Wojny bałkańskie 1912-1913 przyczyną rozwoju nacjonalizmu gorącego na Bałkanach w XX wieku*;

- Międzynarodową Konferencję Naukową *Macedonia – oblicza konfliktów w XX i XXI wieku. Historia-polityka-język-kultura-media*, zorganizowaną w Krakowie w dniach 12-13 czerwca 2013 roku. Podczas tej konferencji wygłosiłam referat zatytułowany *Geostrategiczne i geopolityczne położenie Republiki Macedonii (FYROM) jako element bałkańskiej niestabilności*;
- Międzynarodową Konferencję Naukową *Balkany Zachodnie w systemie bezpieczeństwa euroatlantyckiego*, zorganizowaną na Uniwersytecie Łódzkim w dniach 7-8 maja 2013 roku. Podczas tej konferencji wygłosiłam referat zatytułowany *Geopolityka Balkanów po zimnej wojnie wobec zjawiska „neoosmanizmu” w ocenie serbskich, chorwackich i tureckich analityków*.

Efekty badań w tym obszarze przedstawiłam także podczas konferencji międzynarodowej w Bośni i Hercegowinie zatytułowanej *Okrugli stol Hrvati Jablanice – Prošlost, sadašnjost, budućnost*, która odbyła się w Jablanicy 25-26 lipca 2014 roku.

Kolejnym obszarem poddanym eksploracji stała się dla mnie problematyka związana z funkcjonowaniem służb specjalnych. W wyniku przeprowadzonych badań potwierdzona została teza o konieczności nadzoru i kontroli służb ze strony instytucji do tego upoważnionych. Ponadto zaprezentowałam zjawisko interferencji w kontekście ich aspektów oraz aktorów, do których należą zarówno państwa, jak też organizacje i korporacje transnarodowe. Najważniejszym osiągnięciem w tym zakresie jest współredakcja dwutomowej monografii pt. *Służby specjalne w systemie bezpieczeństwa państwa. Przeszłość-Teraźniejszość-Przyszłość. Materiały i Studia*, pod red. A. Krzaka, D. Gibas-Krzak, T. I, Szczecin-Warszawa 2012; *Służby specjalne w systemie bezpieczeństwa państwa. Przeszłość-Teraźniejszość-Przyszłość. Materiały i Studia*, pod red. A. Krzaka, D. Gibas-Krzak, T. II, Szczecin-Warszawa 2012.

Poza ww. monografiami, zwieńczenie moich badań stanowią m.in. następujące artykuły oraz opracowanie haseł w słowniku dotyczącym polskich służb specjalnych: *Wydział IIb przeciwko działalności dywersyjno-sabotazowej oraz wywiadowczej komunistycznych i nacjonalistycznych organizacji ukraińskich w latach 1921-1939*, [w:] *Bezpieczeństwo wewnętrzne II Rzeczypospolitej*, pod red. A. Peplńskiego, A. Szymanowicza, Warszawa 2010; *Działalność terrorystyczna i dywersyjno-sabotazowa nacjonalistów ukraińskich w latach 1921-1939*, „Przegląd

Bezpieczeństwa Wewnętrznego”, nr 3/2010; *Słownik: Polskie Służby Specjalne*, pod red. Konstantego A. Wojtaszczyka, Warszawa 2011 (autorstwo 12 haseł).

W badaniach naukowych wiele miejsca poświęciłam także na eksplorację zjawiska *neoosmanizmu*, dociekając, jaki jest jego wpływ na dzieje polityczne Europy. Badania te, rzadko spotykane w polskiej literaturze, zostały podjęte w ramach kontynuacji i rozwinięcia moich studiów bałkanistycznych. Dzięki nim ustaliłam, iż polityka zagraniczna Turcji, określona jako „strategiczna głębia”, jest ukierunkowana na odnowienie tradycyjnej strefy wpływów, obejmującej dawne Imperium Osmańskie. Oddziaływanie to znalazło wyraz w propagowaniu zasad religijnych i kulturowych związanych z islamem. Niewątpliwie władze Turcji starały się i nadal usiłują zbudować stabilne stosunki z państwami na Bałkanach, wnosząc wkład w procesy demokratyzacji i umacnianie bezpieczeństwa regionalnego. Czyniły to zwłaszcza poprzez poparcie udzielone państwom bałkańskim w procesie integracji ze strukturami euroatlantyckimi, choć sukcesy odniesione w tej dziedzinie trudno przypisać oddziaływaniom tylko jednego sojusznika. Jednocześnie Turcja nie traktuje siebie jako obszaru peryferyjnego Europy, aspiruje bowiem do bycia najważniejszym *graczem politycznym* w basenie Morza Śródziemnego. Rezultaty w zakresie powyższych badań zostały przedstawione w artykułach: *Neoosmanizm – jako idea w tureckiej polityce zagranicznej na tle sytuacji geopolitycznej Bałkanów pod koniec XX i na początku XXI wieku*, [w:] *Balkany Zachodnie w systemie bezpieczeństwa euroatlantyckiego*, pod red. A. Głowackiego i S. L. Szczesio, Łódź 2015 oraz *Zmierzch panowania tureckiego na Bałkanach. Polityczne, społeczne i kulturowe uwarunkowania schyłku władania Bośnią i Hercegowiną przez Osmanów*, „Balcanica Posnaniensia. Acta et Studia” 2015, nr XXII/2.

6. Osiągnięcia dydaktyczne

W ramach działalności dydaktycznej prowadziłam (i prowadzę) zajęcia z następujących przedmiotów, podczas których mam możliwość prezentowania studentom efektów moich badań:

Wykład monograficzny: Paradygmat badań polemologicznych wobec wyzwań globalizacji

Polemologia – badania nad wojną i pokojem (wykłady)

Bezpieczeństwo społeczne (wykłady i ćwiczenia)

Bezpieczeństwo etniczne, demograficzne i kulturowe (wykłady i ćwiczenia)

Polityka zagraniczna i bezpieczeństwa państw Europy Południowej i Wschodniej (wykłady i ćwiczenia)

Polityka Bezpieczeństwa i Zagraniczna Rosji (wykłady i ćwiczenia)

Polityka bezpieczeństwa. Podstawy teoretyczne (wykłady i ćwiczenia)

Międzynarodowe Stosunki Polityczne (wykłady)

Podstawy polityki globalnej (wykłady)

Media w państwie demokratycznym a bezpieczeństwo państwa (wykłady i ćwiczenia)

Media i polityka (wykłady i ćwiczenia)

Techniki mediów (ćwiczenia)

Stosunki polsko-rosyjskie po zimnej wojnie (wykłady i ćwiczenia)

Współczesne systemy polityczne (wykłady)

Protokół dyplomatyczny i etykieta (konwersatorium)

Dyplomacja i bezpieczeństwo Polski (wykłady)

Polityka zagraniczna Polski w XX i XXI wieku (wykłady i ćwiczenia)

Seminarium dyplomowe (licencjackie). Jestem obecnie promotorem prac, które dotyczą badań na Półwyspie Bałkańskim.

7. Aktywność organizacyjna

Swoją wiedzę i doświadczenia zawodowe wykorzystuję nie tylko podczas zajęć dydaktycznych, ale także w realizacji aktywności o charakterze organizacyjnym. Obecnie sprawuję funkcję opiekuna III Roku Bezpieczeństwa Narodowego oraz opiekuna Praktyk Studenckich. Jestem także członkiem Zespołu Kierunkowego ds. jakości kształcenia dla kierunku Bezpieczeństwo Narodowe.

W latach 2012-2014 pełniłam funkcję opiekuna naukowego nad czterema studentami Bezpieczeństwa Narodowego Uniwersytetu Szczecińskiego, którzy w tym okresie uzyskali stypendium Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego za wybitne osiągnięcia naukowe. Do nich zaliczali się: Maksymilian Awadziun, Patryk Nowak (dwukrotnie), Sandra Kochanowicz i Piotr Skórnicki.

Pragnę nadmienić, iż uzyskałam ocenę wyróżniającą za działalność dydaktyczną i wyniki pracy za okres od 1 stycznia 2014 roku do 31 grudnia 2015 roku. Została ona przyznana 4 kwietnia 2016 roku przez Wydziałową Komisję Oceniającą Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie.

8. Udział w projektach badawczych

W ramach swojej pracy naukowej pełniłam funkcję kierownika Wydziałowego Centrum Naukowo-Badawczego nad Konfliktami Militarynymi i Niemilitarynymi „Polemos” Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Szczecińskiego (2012-2014). W ramach prac tego zespołu zostało zainicjowane podpisanie umowy międzynarodowej o współpracy naukowej między Wydziałem Humanistycznym Uniwersytetu Szczecińskiego a Chorwackim Instytutem Historycznym w Zagrzebiu (listopad, 2013 rok). Przystąpiono także do prac nad projektem badawczym na temat zjawiska asymetryczności konfliktów na Bałkanach. W rezultacie podpisanej umowy, w tym przedsięwzięciu naukowo-badawczym, wzięli udział naukowcy z ośrodków we Włoszech, a także z Serbii, Grecji, Chorwacji, Bośni i Hercegowiny oraz Polski.

Od 2014 roku sprawuję funkcję kierownika Zespołu Naukowo-Badawczego „Polemos” w Instytucie Nauk Politycznych i Bezpieczeństwa w Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie (od 2014 roku). W pracach tego gremium uczestniczą naukowcy z AJD, badacze z państw postjugosłowiańskich oraz studenci kierunków: Politologia i Bezpieczeństwo Narodowe. W ramach tego zespołu realizowany jest obecnie projekt dotyczący zjawiska terroryzmu na Bałkanach, który zostanie uwieńczony wydaniem książki dwujęzycznej: w języku polskim i języku angielskim. Planowane wydanie 2017 rok.

9. Członkostwo w organizacjach

Jestem członkinią następujących organizacji:

- Komisji Bałkanistyki PAN,
- Stowarzyszenia Wspierania Bezpieczeństwa Narodowego (i założycielem),
- Studenckiego Stowarzyszenia Naukowego „Bezpieczeństwo bez Granic” (i założycielem, w latach 2012-2014),
- Polskiego Towarzystwa Nauk Politycznych, Oddział w Warszawie.

10. Współpraca zagraniczna

Uczestniczę aktywnie w pracach Międzynarodowej Rady Naukowej czasopisma wydawanego w USA (Filadelfia), "The Journal of Slavic Military Studies". Od 2014 roku prowadzę badania naukowe, biorąc udział w programie

Erasmus LPP, w Chorwackim Instytucie Historycznym w Zagrzebiu. Nie tylko uczestniczę w szkoleniach dotyczących podnoszenia kwalifikacji zawodowych (*job shadowing, work placement*), ale także dokonuję kwerend w Chorwackim Archiwum Państwowym. Do moich osiągnięć w tej dziedzinie zaliczam także: badania naukowe prowadzone w Instytucie Historycznym w Sarajewie w 2010 roku i 2013 roku, jak również wyjazd studyjny do Belgradu w 2011 roku, gdzie prowadziłam eksplorację w Instytucie Historii Współczesnej Serbii.

Danuta Gba-Kueh